

Спеціалізованій вченій раді К 64 051 31
у Харківському національному
університету імені В.Н. Каразіна

ВІДГУК

офіційного опонента Воронова Марка Миколайовича
на дисертацію Левенець Анжели Вікторівни «Муніципально-правовий
статус іноземців в Україні», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне
право; муніципальне право

Ознайомлення з текстом поданого на захист дисертаційного дослідження, автореферату й наукових праць здобувачки, опублікованих за обраною темою, надають змогу зробити наступний висновок.

Актуальність і значущість теми дисертаційного дослідження.

Враховуючі євроінтеграційні прагнення нашої держави, особливо після підписання 21 березня 2014 року політичної частини Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка в більшій мірі стосується саме всебічного закріплення та встановлення механізмів реалізації та захисту прав людини і громадянина у всіх галузях життя, для України вкрай необхідно в найкоротші строки здійснити гармонізацію вітчизняного законодавства до європейських стандартів.

Ціла низка основоположних міжнародних актів в галузі прав людини закріпила так званий мінімум прав та свобод іноземців, а також обов'язок кожної держави забезпечувати ці права всім особам, які на законних підставах перебувають або проживають на її території. Кожна розвинута демократична держава встановила в своєму законодавстві національний правовий режим іноземців, під яким розуміється, що іноземець (іноземний

громадянин чи особа без громадянства) користується тими самими правами, свободами та обов'язками, що і власні громадяни як за загальнодержавному рівні, так й на місцевому рівні, за окремими виключеннями, встановленими в законодавстві. Адаптація міжнародних стандартів прав іноземців на рівні місцевого самоврядування в Україні є актуальним завданням сьогодення.

У даному контексті тема дисертаційного дослідження А.В. Левенець безумовно є вдалим вибором та має актуальність і суттєве значення як у теоретичному аспекті, для розвитку вітчизняної муніципально-правової доктрини, так і з практичної точки зору – розроблення пропозицій щодо можливих напрямків удосконалення конституційного і муніципального законодавства щодо правового статусу іноземців в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Рецензована праця виконана відповідно до плану затвердженої науково-дослідної теми кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І.І. Мечникова «Імплементація міжнародних стандартів прав людини в розвитку правової системи України та особливості їх реалізації», номер державної реєстрації: 0113U00299, яка має виконуватись з 2013 по 2017 рік.

Також дисертація виконувалася в межах та відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 року № 14-10.

Мета, об'єкт і предмет дослідження сформульовані чітко, коректно й науково виважено, а його наукознавчі завдання є цілком виправданими, вони досить повно охоплюють відповідну тематику і повністю перебувають у межах наукової спеціальності 12.00.02 конституційне право; муніципальне право.

Методи дослідження, обрані дисертанткою, є цілком сучасними, ефективними й адекватними поставленим цілям і задачам. Методологічну основу дисертації складає комплекс філософських, загальнонаукових та спеціальних методів. Зрозуміло, що з огляду на специфіку предмета дослідження центральне

місце при викладенні всіх підрозділів дисертації відгравали системно-структурний, формально-логічний, структурно-функціональний та історично-правовий методи дослідження, проте в роботі над темою широко представлені й такі методи дослідження, як формально-юридичний, герменевтичний, аналізу, синтезу, прогнозування тощо. Дисертація спирається на міцну джерельну базу (173 найменування).

Основні положення дисертації отримали належну апробацію: вони обговорювалися на засіданнях кафедри конституційного права та правосуддя ОНУ імені І.І. Мечникова, під час семінарів та круглих столів з проблем конституційного та муніципального права.

Окремі позиції дисертаційного дослідження виносились як наукові доповіді на 8 університетські та міжнародні конференції, а саме: міжнародна науково-практична конференція «Конституційно-правовий вимір в розвитку правової системи України», 68-а наукова конференція професорсько-викладацького складу і наукових працівників ОНУ імені І.І. Мечникова (економіко-правовий факультет) (Одеса, 2013 р.), 69-а наукова конференція професорсько-викладацького складу ЕПФ ОНУ імені І.І. Мечникова (Одеса, 2014 р.), міжнародна науково-практична конференція «Лібералізм та права людини» (Одеса, 2015 р.), 70-а наукова конференція професорсько-викладацького складу ЕПФ ОНУ імені І.І. Мечникова (Одеса, 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Юридична наука та практика: виклики сучасних євроінтеграційних процесів» (м. Братислава, Словачка Республіка, 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Євроінтеграція в умовах світової глобалізації» (Одеса, 2016 р.), 71-а наукова конференція професорсько-викладацького складу ЕПФ ОНУ імені І.І. Мечникова (Одеса, 2016 р.).

Наукова новизна одержаних результатів є беззаперечною і зумовлена насамперед тим, що в даній роботі вперше у вітчизняній юридичній науці здійснено комплексний аналіз проблеми муніципально-правового статусу іноземців як членів територіальної громади в Україні, обґрунтовано

необхідність внесення змін в національне законодавство України щодо профільного регулювання конституційно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства, а також в муніципальне законодавство щодо чіткого врегулювання складу та структури територіальної громади з визначенням статусу всіх її членів, який базується на принципі рівності та рівноправності щодо участі у вирішенні питань місцевого значення.

Наукове і практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення і висновки, а також практичні рекомендації можуть бути успішно використані у: правотворчості – у процесі законодавчої діяльності і в приведенні національної нормативної бази у відповідність до міжнародних стандартів і фундаментальних конституційних принципів, які визначають основи взаємовідносин держави, суспільства та індивіда; науково-дослідній сфері – основні положення роботи можуть бути використані для подальшого вивчення проблематики правового статусу людини і громадянина, а також правового статусу осіб з різним правовим станом у галузях конституційного, муніципального, цивільного та підприємницького права України, міжнародному публічному та міжнародному приватному праві; навчальному процесі – при викладанні навчальних курсів з конституційного права України, конституційного права зарубіжних країн, а також спеціальних дисциплін конституційно-правової і муніципально-правової проблематики; правозастосуванні – для вдосконалення роботи представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування, об'єднаних територіальних громад щодо забезпечення муніципально-правового статусу людини, а також гарантування і захисту прав людини системою органів виконавчої влади на місцях.

Структура дисертації, її зміст свідчать про комплексний підхід до вирішення поставлених завдань, системність та послідовність у висвітленні проблем, що стосуються об'єкта дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів та висновків, списку використаних джерел. За змістом матеріали дисертації розміщено у логічній

послідовності, з необхідним відображенням відповідних положень у вступі, викладом ідей, узагальнень, аргументів в основному тексті та висновках до окремих розділів та дисертаційного дослідження в цілому. Повний обсяг дисертації становить 216 сторінок, з яких основного тексту – 197 сторінок.

Загальна характеристика змісту дисертаційного дослідження. У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, визначаються об'єкт, предмет, мета і задачі роботи, її методологічна основа та науковознавча база, а також основні положення, що виносяться на захист, підкреслюється наукова новизна та практичне значення отриманих результатів дослідження. У першому розділі, що складається з трьох підрозділів, розкривається конституційно-правова регламентація та принципи правового статусу іноземців в Україні; аналізуються підстави для перебування іноземців в Україні: особливості та умови імміграції; досліджуються конституційні права та обов'язки іноземців в Україні. Натомість у другому розділі, який також складається з трьох підрозділів, здійснено дослідження: муніципально-правового статусу особистості в Україні, правового статусу іноземців як членів територіальної громади в Україні, міжнародно-правових стандартів прав і свобод іноземців в місцевому самоврядуванні та їх запозичення законодавством України. У третьому розділі, що складається з трьох підрозділів, аналізуються: роль та діяльність органів державної влади України в формуванні правового статусу іноземців як членів територіальної громади, питання нормативної регламентації та розширення обсягу прав іноземців в межах місцевого самоврядування України, статутна нормотворчість як ефективна форма формування та реалізації муніципально-правового статусу іноземців в Україні.

Наукова новизна сформованих та обґрунтованих у дисертаційній роботі результатів, висновків та рекомендацій визначається тим, що вони отримані авторкою у завершеному вигляді вперше у вітчизняній науці. Деякі положення отримали подальший розвиток та удосконалення. Результати дисертаційного

дослідження відзначаються особистим авторським підходом до осмислення муніципально-правового статусу іноземців в Україні. Загалом найбільш суттєвими здобутками дисертантки, що характеризують наукову новизну і практичну значущість рецензованого дослідження, на наш погляд, є:

- авторське положення про те, що будь-яка особа, яка постійно проживає в межах територіальної громади, незалежно від її громадянства та іншого правового стану, строку такого проживання та інших суб'єктивних факторів має рівні права на участь в здійсненні місцевого самоврядування, так само як і рівні обов'язки, за виключенням тих, що прямо передбачені Конституцією України (с. 10 дисертації);
- слушна рекомендація щодо введення інституту уповноваженого територіальної громади з інтеграційних питань і наділення його відповідними повноваженнями в контексті реалізації на місцях загальнодержавної міграційної політики та з метою розробки муніципальних програм допомоги та захисту прав іноземців-постійних мешканців як членів територіальної громади (с. 10-11);
- обґрунтовані авторські пропозиції щодо внесення змін в Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 року та доповнення його окремим розділом, який би врегулював системно всі найголовніші права та свободи іноземців в Україні, а також встановлення в ст. 3 його різницю між іноземцями, що тимчасово проживають або перебувають на території України від іноземців, які постійно проживають в нашій державі та складають частину її населення (с. 10);
- висновок про те, що на підставі аналізу положень міжнародних договорів та національного законодавства доцільними є внесення змін в ст. 36 (право на об'єднання в громадські організації, на участь в професійних спілках), ст. 39 (право на мирні зібрання) Конституції України, з метою встановлення цих прав не лише за громадянами України, а й за всіма особами, які на законних підставах постійно знаходяться на території України (с.10).

Дисертація А.В. Левенець в цілому відзначається високим рівнем виконання, вмілим використанням сучасного науково-методологічного арсеналу, обґрунтованістю висновків, високою правовою культурою теоретичних побудов. Положення що виносяться на захист, справді містять ознаки наукової новизни, вони є належним чином обґрунтованими, а представлені в роботі аргументи на користь позиції авторки – достатньо переконливими. У цілому ми згодні з представленою в дисертації оцінкою сучасного стану муніципально-правового статусу іноземців в Україні, однак як і при дослідженні будь-якої складної та нової теоретичної проблеми, в зазначеній дисертації міститься низка спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень:

1. У підрозділі 2.1. авторка досліджує особливості муніципально-правового статусу особистості в Україні. Вона надає визначення такого статусу різних вчених, але, на жаль, не визначає авторський підхід щодо поняття муніципально-правового статусу особистості в Україні, його структури та відмінностей від інших видів статусів. З урахуванням новизни категорії «Муніципально-правовий статус особистості», доцільним було б почути позицію авторки під час публічного захисту дисертації.
2. У дисертаційному дослідженні авторка досить ретельно досліджує муніципальні права і обов'язки іноземців як членів територіальної громади. Дійсно, муніципальні права і обов'язки іноземців як членів територіальної громади є важливим елементом муніципально-правового статусу іноземців в Україні. В той же час поза увагою дисертантки в роботі залишився аналіз інших складових структури муніципально-правового статусу іноземців в Україні, а саме: гарантій такого статусу та відповідальності іноземців як членів територіальної громади.
3. Структура дисертаційного дослідження побудована таким чином, що окремо в першому розділі роботи розглядаються особливості конституційно-правового статусу іноземців, а в другому та третьому – муніципально-правовий статус іноземців як членів територіальної громади. Не зовсім чітко

простежується авторське бачення співвідношення вказаних категорій, зокрема трансформація конституційних прав та свобод іноземців на загальнодержавному рівні в муніципальні права та свободи їх як членів територіальної громади на місцевому рівні.

4. В підрозділі 3.3. роботи авторка вживає такі терміни як «статутна нормотворчість», «статутне право». Сутність такого різновиду нормотворчості зводиться до розробки і прийняття статутів територіальних громад, які автор називає «реальним інститутом оформлення місцевої демократії» (стор. 170), але не приділяє достатньої уваги цьому інституту та обґрунтуванню його ролі в розвитку муніципально-правового статусу особи в Україні, бракує інформації про ідейні засади статутної нормотворчості, процедурні аспекти, є питання щодо кількісного аналізу статутів територіальних громад тощо;

5. Відзначаючи у вступі роботи одним із методів наукового дослідження статистичний метод, авторка в роботі, на жаль, майже не наводить статистичних даних щодо кількості іноземців, що постійно проживають в межах територіальних громад України, не аналізує динаміку змін цих показників та територіальні особливості розселення іноземців-постійних мешканців по території України, наслідки впливу іноземців-постійних мешканців на розвиток окремих територіальних громад.

Втім зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації А.В. Левенець, мають характер наукової дискусії та покликані спрямувати дисертанта на продовження наукових досліджень за обраною темою.

Загалом подана на захист дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, котра містить вирішення важливого для сучасного конституціоналізму та муніципалізму наукового завдання, що полягає в комплексному аналізі проблеми муніципально-правового статусу іноземців як членів територіальної громади в Україні, обґрунтуванні необхідності внесення змін в національне законодавство України щодо профільного регулювання конституційно-правового статусу іноземців та осіб без

громадянства, а також в муніципальне законодавство щодо чіткого врегулювання складу та структури територіальної громади з визначенням статусу всіх її членів, який базується на принципі рівності та рівноправності щодо участі у вирішенні питань місцевого значення.

Основні положення дисертації знайшли своє висвітлення у 16 наукових публікаціях, в тому числі у 5 статтях, опублікованих у виданнях, визначених фаховими для юридичних наук в Україні, в 1 статті у науковому періодичному виданні зарубіжної держави, в 2 статтях, опублікованих в нефахових наукових виданнях та в 8 тезах доповідей на наукових конференціях. Співставлення текстів дисертації та автореферату свідчить про те, що їх основний зміст є тотожним.

На підставі вищевикладеного вважаємо, що дисертація «Муніципально-правовий статус іноземців в Україні» за змістом та формою відповідає вимогам п. п. 9, 11 чинного Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її авторка – Левенець Анжела Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри

конституційного і муніципального права

юридичного факультету Харківського

національного університету імені В. Н. Каразіна

кандидат юридичних наук, доцент

М. М. Воронов

